

1) Ποιους λαούς ονομάζουμε «ανατολικούς»;

Ονομάζουμε έτσι τους αρχαίους λαούς που έζησαν στις περιοχές της ανατολικής Μεσογείου (Αιγύπτιοι, λαοί της Μεσοποταμίας, Φοίνικες, Εβραίοι, Χετταίοι, Μήδοι, Πέρσες κ.ά)

Οι συνθήκες που βοήθησαν στην ανάπτυξη του πολιτισμού τους ήταν οι φυσικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες αυτές όπως το θερμό κλίμα , τα νερά των μεγάλων ποταμών Νείλου , Τίγρη και Ευφράτη και η εύφορη γη.

2. Είναι δικαιολογημένος ο χαρακτηρισμός της Αρχαίας Αιγύπτου ως «δώρον του Νείλου»;

Ναι γιατί η Αίγυπτος είναι μια έρημος χώρα και μόνο η πλατιά λουρίδα κατά μήκος του Νείλου είναι εύφορη. Συγκεκριμένα κάθε χρόνο από τον Ιούνιο μέχρι τον Οκτώβριο ο Νείλος πλημμυρίζει και τα νερά σκεπάζουν τις χαμηλές πεδινές εκτάσεις που βρίσκονται αριστερά και δεξιά από τις όχθες του Νείλου . Όταν τα νερά αποσύρονται αφήνουν ένα παχύ στρώμα λάσπης που κάνει τη γη που εύφορη. Γι' αυτό , δικαιολογημένα ο Ηρόδοτος την αποκάλεσε «δώρο του Νείλου»

ή

Πραγματικά, όταν ο Ηρόδοτος χαρακτήρισε την Αίγυπτο «δώρο του Νείλου», δεν είχε καθόλου άδικο: οι βροχές είναι ελάχιστες στη χώρα αυτή και , αν δεν υπήρχε ο Νείλος, θα ήταν μια ξερή και άγονη έκταση, που δε θα διέφερε ιδιαίτερα από μια έρημο.

Συγκεκριμένα, ο Νείλος διασχίζει κατά μήκος ολόκληρη την Αίγυπτο, από το νότο προς το βορρά. Στις εκβολές του σχηματίζεται ένα πολύ πλατύ και ιδιαίτερα εύφορο δέλτα. Αλλά και σ' όλο το μήκος του ποταμού οι εποχιακές πλημμύρες δημιουργούν μια αρκετά πλατιά λωρίδα γης, που είναι η καλλιεργήσιμη γη της Αιγύπτου. Στις εκτάσεις αυτές το έδαφος είναι ιδιαίτερα εύφορο, γιατί μετά τις πλημμύρες, καθώς τα νερά αποσύρονται, αφήνουν ένα παχύ στρώμα λάσπης, που είναι εξαιρετικό λίπασμα. Συνεπώς, η Αίγυπτος κυριολεκτικά χρωστάει τη ζωή της στο Νείλο.

3. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι πίστευαν ότι η ψυχή εξακολουθούσε να ζει και μετά το θάνατο αν το σώμα δεν καταστρεφόταν . Σε ποιες ενέργειες τους οδήγησε πίστη τους αυτή;

Συγκεκριμένα, οι αρχαίοι Αιγύπτιοι πίστευαν στη μεταθανάτια ζωή και στη μετεμψύχωση, αλλά με την προϋπόθεση ότι το σώμα του νεκρού δε θα καταστρεφόταν. Για το λόγο αυτό, ανέπτυξαν ιδιαίτερα την τεχνική της ταρίχευσης, που είχε ως στόχο τη διατήρηση του σώματος του νεκρού. Ταυτόχρονα, προσπαθούσαν να κατασκευάζουν ασφαλείς τάφους, για να προστατεύεται ο νεκρός από τα στοιχεία της φύσης και τους ληστές. Μέσα στους τάφους, εκτός από το σώμα του νεκρού, τοποθετούσαν όλα όσα θα χρειαζόταν ο νεκρός στην επόμενη ζωή, από τα καθημερινά του αντικείμενα ως τα πιο πολυτελή, αν επρόκειτο για κάποιον πλούσιο. Οι πιο διάσημοι από τους αιγυπτιακούς αυτούς τάφους είναι οι πυραμίδες, οι τάφοι των Φαραώ.

4. Ποιες επιστήμες αναπτύχθηκαν στην Αίγυπτο και για ποιους λόγους;

- α) Η ανάγκη να ξαναβρίσκουν τα όρια των χωραφιών τους μετά τις πλημμύρες οδήγησε στην ανάπτυξη της γεωμετρίας.
- β) Οι κατασκευές μεγάλων οικοδομημάτων και η ανάγκη για ακριβείς μετρήσεις είχαν ως συνέπεια την ανάπτυξη των μαθηματικών.
- γ) Η ταρίχευση οδήγησε στη γνώση της ανθρώπινης ανατομίας και την πρόοδο της ιατρικής (υπήρχαν ξεχωριστές ειδικότητες γιατρών και γίνονταν λεπτές χειρουργικές επεμβάσεις).
- δ) Επινόησαν το ημερολόγιο για να ξέρουν πότε θα γίνουν οι επόμενες πλημμύρες. Έτσι υπολόγισαν την διάρκεια του έτους σε 365 ημέρες και το χώρισαν σε 3 εποχές που κάθε μια είχε 4 μήνες των 30 ημερών. Για να συμπληρώνουν το έτος πρόσθεταν ακόμη 5 ημέρες.

5. Να δώσετε βασικές πληροφορίες για τα εξής: α) Ταρίχευση, β) Ιερογλυφικά, γ) Πυραμίδες, δ) Ζιγκουράτ, ε) Σφηνοειδής γραφή, στ) Κώδικας Χαμουραπί.

(α) Ταρίχευση: Είναι η τεχνική της διατήρησης του νεκρού σώματος. Η διαδικασία της σωστής ταρίχευσης κρατούσε εβδομήντα μέρες και εξαιτίας του μεγάλου κόστους ήταν προσιτή μόνο στους πλούσιους .

(β) Ιερογλυφικά: Είναι ένα είδος γραφής όπου έγραφαν πάνω σε πάπυρο. Ήταν η γραφή των αρχαίων Αιγυπτίων.

(γ) Πυραμίδες: Είναι τάφοι των Φαραώ και άλλων Αιγυπτίων αξιωματούχων. Ήταν ογκώδη πέτρινα οικοδομήματα. Πιο γνωστές είναι οι πυραμίδες της Γκίζας με μεγαλύτερη την πυραμίδα του Χέοπα, με ύψος 146 μέτρα. Το μόνο σωζόμενο από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας.

(δ) Ζιγκουράτ: Είναι ναοί πάνω σε πολύ ψηλούς πύργους κτισμένοι από πλιθιά. Αποτελούνταν από αλληπάλληλα κτίσματα που όσο ανέβαιναν προς την κορυφή στένευαν. Στην κορυφή υπήρχε ο ναός.

(ε) Σφηνοειδής γραφή: Είναι ένα είδος γραφής που χρησιμοποιούσαν οι Σουμέριοι και στην συνέχεια όλοι οι λαοί που έζησαν στην Μεσοποταμία. Έγραφαν συνήθως πιέζοντας πάνω σε πλάκες από μαλακό πηλό με ένα ειδικό εργαλείο που άφηνε αποτύπωμα σαν σφήνα. Ο συνδυασμός αυτών των αποτυπωμάτων σχημάτιζε τα γράμματα.

(στ) Κώδικας Χαμουραμπί: Είναι η αρχαιότερη γραπτή Νομοθεσία του κόσμου. Οι νόμοι του Χαμουραμπί κρίνονται πολύ αυστηροί με τα σημερινά μέτρα. Μας δίνουν όμως μια παραστατική και τεκμηριωμένη εικόνα των συνθηκών ζωής της εποχής καθώς και των ανθρωπίνων σχέσεων.

6. Να δώσετε βασικές πληροφορίες για τη θρησκεία των αρχαίων Αιγυπτίων,

Ήταν πολυθεϊστική, αφού λατρευόταν πλήθος από τοπικές θεότητες. Οι Αιγύπτιοι φαντάστηκαν τους θεούς τους τερατόμορφους· συνήθως τους αναπαριστούσαν με σώμα ανθρώπου και κεφάλι ζώου. Πιο σημαντικοί ήταν ο Ρα, θεός Ήλιος, ο Όσιρις, κριτής των νεκρών, και η Ίσις. Επίσης, επειδή πίστευαν ότι, εφόσον το σώμα δεν καταστραφεί, η ψυχή συνεχίζει να ζει και μετά το θάνατο του, ανέπτυξαν συγκεκριμένη τεχνική για την καλή διατήρηση των πτωμάτων (ταρίχευση).

7) Ποιες ήταν οι κοινωνικές τάξεις στην αρχαία Αίγυπτο;

α) ο Φαραώ: ανώτατος άρχοντας τον θεωρούσαν ένα είδος επίγειου Θεού και ασκούσε απόλυτη εξουσία (το αξίωμα είναι κληρονομικό).

β) οι ευγενείς: σύμβουλοι του Φαραώ, ανώτεροι διοικητικοί υπάλληλοι ή αξιωματικοί του στρατού.

γ) οι ιερείς: είχαν μεγάλη δύναμη.

δ) οι βασιλικοί υπάλληλοι: κατείχαν διάφορες θέσεις στη διοίκηση, με πιο περιζήτητη ειδικότητα τους γραφείς, όσους δηλαδή γνώριζαν την πολύπλοκη ,αρχαία αιγυπτιακή γραφή.

ε) ο απλός λαός: αγρότες, τεχνίτες, βιοτέχνες.

στ) οι δούλοι: συνήθως ξένοι, αιχμάλωτοι πολέμου.

ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

8. α) Πού αναπτύχθηκε ο μινωικός πολιτισμός, ποιοι λόγοι ευνόησαν την ανάπτυξη του, ποιος αρχαιολόγος τον έφερε στο φως και πού οφείλεται το όνομα του πολιτισμού αυτού;

Ονομάζουμε έτσι τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στην Κρήτη και άκμασε κυρίως ανάμεσα στα 2000 και 1500 π.Χ.

Τη ανάπτυξη του ευνόησαν :

α) η γεωγραφική θέση: η Κρήτη βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους και κοντά σε περιοχές όπου είχαν ήδη αναπτυχθεί σπουδαίοι πολιτισμοί (π.χ. Αίγυπτος).

β) το εύφορο έδαφος και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες του νησιού. Ι

γ) η επικράτηση μακροχρόνιας ειρήνης.

Τον έφερε στο φως ο Άγγλος αρχαιολόγος Αρθούρος Έβανς. Είναι ο πρώτος σημαντικός πολιτισμός στην Ευρώπη.

Πήρε το όνομα του από το μυθικό βασιλιά Μίνωα.

β) Ποια είναι τα σπουδαιότερα μινωικά κέντρα;

Τα σπουδαιότερα μινωικά κέντρα βρίσκονται στην Κνωσό, Φαιστό, Ζάκρο και στα Μάλια

γ) Περιγραφή μινωικού ανακτόρου

Είναι χτισμένο με πέτρες και ξύλινα δοκάρια και έχει κοινό αρχιτεκτονικό σχέδιο: γύρω από μία υπαίθρια αυλή αναπτύσσεται ένα πολυώροφο και εκτεταμένο συγκρότημα, που περιλαμβάνει ιερό, επίσημους χώρους, τα διαμερίσματα της βασιλικής οικογένειας, καταλύματα διαφόρων αξιωματούχων, κουζίνες, τραπεζαρίες, λουτρά, αποθήκες, εργαστήρια και κλιμακοστάσια. Ιδιαίτερα εντυπωσιακό για την εποχή είναι το υδρευτικό και το αποχετευτικό δίκτυο.

9. Ποια θέση κατείχε η γυναίκα στην κοινωνία της Κρήτης και από πού το συμπεραίνουμε;

Ήταν ιδιαίτερα σημαντική, γεγονός που αναμφίβολα σχετίζεται με τη λατρεία των Μινωιτών, η οποία απευθυνόταν σε γυναικείο πάνθεο. Οι Μινωίτισσες έπαιρναν μέρος σε διάφορες τελετές, συγκεντρώσεις και θρησκευτικές τελετουργίες με εντυπωσιακές ενδυμασίες και με ωραία χτενίσματα.

10. Μινωική θρησκεία: ιερά σύμβολα - ζώα, ταυροκαθάψια

Η βασική λατρεία απευθυνόταν σε γυναικείες θεότητες, που σχετίζονταν κυρίως με τη φύση (ευφορία, βλάστηση, γονιμότητα), ενώ μικρότερη σημασία είχαν οι ανδρικές θεότητες, που έπαιζαν το ρόλο του γιου ή του συζύγου της μεγάλης θεάς.

Τα ιερά, όπου λατρεύονταν, ήταν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι, άλλοτε ανεξάρτητοι και άλλοτε ενταγμένοι σε σπίτια ή ανάκτορα. Τα μέλη του ιερατείου, κυρίως γυναίκες ή άντρες ντυμένοι με γυναικεία ενδύματα, ελέγχονταν από τα ανάκτορα (ο βασιλιάς ήταν ο μεγάλος αρχιερέας) και πρωτοστατούσαν σε διάφορες θυσίες και λαμπρές λατρευτικές τελετές (π.χ. ταυροκαθάψια). Ο θάνατος και η ανάσταση του θεού (συμβολισμός του ετήσιου μαρασμού και της αναγέννησης της φύσης) κατείχαν κεντρική θέση στη μινωική θρησκεία.

Τα ιερά σύμβολα ήταν τα διπλά κέρατα και ο διπλός πέλεκυς και τα ιερά ζώα ο ταύρος, το περιστέρι, το φίδι κ.ά.

11. Πού φαίνεται ο ειρηνικός χαρακτήρας του μινωικού πολιτισμού;

(τοιχογραφίες με θέματα χωρίς πολεμικές σκηνές, γυναίκες - αγωνίσματα, θέματα παρμένα από τη φύση (άνθη, φυτά κλπ) σκηνές καθημερινής ζωής, -τάφοι χωρίς όπλα, ατείχιστοι οικισμοί).

12. Ποια στοιχεία μαρτυρούν την παρουσία των Αχαιών στην Κρήτη μετά το 1450 π.Χ.;

Τα στοιχεία που μαρτυρούν την παρουσία ενός νέου φυλετικού στοιχείου στην Κνωσό μετά το 1450 π.Χ είναι :

α) Εμφανίζεται μία καινούρια γλώσσα, η μυκηναϊκή (ελληνική). β) Γράφεται μία νέα γραφή, η Γραμμική Β.

γ) Οι νεκροί θάβονται με όλο τον οπλισμό τους, όπως το συνηθίζουν οι φιλοπόλεμοι Αχαιοί.

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

13. Πότε αναπτύχθηκε ο μυκηναϊκός πολιτισμός και πού οφείλει το όνομα του;

Εννοούμε τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στον ελληνικό χώρο κατά την ύστερη εποχή του χαλκού (1600-1100 π.Χ.) με σπουδαιότερο κέντρο του τις Μυκήνες.

Οφείλει το όνομά του από τη μια στο γεγονός ότι οι Μυκήνες υπήρξαν το σπουδαιότερο κέντρο του πολιτισμού αυτού, όπως επιβεβαιώνεται ανασκαφικά αλλά και από τα ομηρικά έπη (ο Αγαμέμνωνας των Μυκηνών είναι αρχηγός όλων των Αχαιών στην Τροία), από την άλλη στο ότι τα πρώτα και σημαντικότερα ευρήματα του μυκηναϊκού πολιτισμού είδαν το φως της σημερινής εποχής με τις ανασκαφές του Γερμανού Ερρίκου Σλήμαν το 1876 στις Μυκήνες.

14. «Οι Μυκηναίοι ήταν πολεμικός λαός». Να υποστηρίξετε την άποψη αυτή με επιχειρήματα,

Οι Αχαιοί ήταν φιλοπόλεμοι (προκύπτει και από τις σκηνές των τοιχογραφιών τους, που απεικονίζουν πόλεμο και κυνήγι αλλά και από τις ταφικές τους συνήθειες, δηλαδή από την ταφή των ανδρών με όλο τον οπλισμό τους) και είχαν να αντιμετωπίσουν επιδρομές γειτονικά λαών και

μάλιστα των Δωριέων, στους οποίους τελικά υπέκυψαν. Τέλος επιβεβαιώνεται και με τη μακρινή εκστρατεία στην Τροία.

15. Να δώσετε βασικές πληροφορίες για τα εξής:

Μυκηναϊκό ανάκτορο

Πυρήνας του μυκηναϊκού ανακτόρου ήταν το μέγαρο, ορθογώνιος χώρος πίσω από έναν προθάλαμο. Το μέγαρο ήταν επίσημος χώρος, περιείχε το θρόνο και την εστία (στο κέντρο) και περιβαλλόταν από δευτερεύοντες χώρους (διαμερίσματα της βασιλικής οικογένειας, λουτρά, αίθουσες συμποσίων, ξενώνες, αποθήκες, εργαστήρια και σκάλες για το δεύτερο όροφο). Το καλύτερα σωζόμενο μυκηναϊκό ανάκτορο είναι της Πύλου. Σε σύγκριση με τα μινωικά, τα μυκηναϊκά ανάκτορα ήταν πιο μικρά και σχετικά απλούστερα, γιατί ήταν διώροφα (ενώ τα μινωικά πολυώροφα), είχαν μικρότερους και λιγότερους χώρους και το σχέδιο τους ήταν πιο λιτό, ενώ των μινωικών ήταν πραγματικός λαβύρινθος.

Κυκλώπεια τείχη

Έτσι ονομάζονται τα τείχη των μυκηναϊκών ακροπόλεων γιατί οι τεράστιοι ογκόλιθοι που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή τους είχαν εντυπωσιάσει τους αρχαίους Έλληνες και τους έκαναν να αποδώσουν την οικοδόμησή τους στους μυθολογικούς Κύκλωπες.

Θολωτοί τάφοι

Ήταν τάφοι των βασιλιάδων και των οικογενειών τους, καθώς και άλλων αριστοκρατικών οικογενειών. Ήταν μεγάλα κτίσματα από πέτρα, με σχήμα κυκλικό και θολωτή στέγη. Στην είσοδο τους υπήρχε διάδρομος με χτισμένες και τις δύο πλευρές του. Μετά την ταφή του νεκρού, ο διάδρομος αυτός σκεπαζόταν με χώμα, όπως και ο ίδιος ο θολωτός τάφος και έτσι σχηματιζόταν ένας τεχνητός λόφος. Ο πιο επιβλητικός από τους σωζόμενους σήμερα θολωτούς τάφους είναι ο γνωστός ως «θησαυρός» ή «τάφος του Ατρέα», που ανάγεται στα μέσα του 13ου αι. π.Χ. Δυστυχώς και αυτός, όπως και όλοι οι άλλοι θολωτοί τάφοι που έχουν βρεθεί, είναι συλημένος ήδη από την αρχαιότητα και από την περίοδο της τουρκοκρατίας.

16. Σε ποιο συμπέρασμα σας οδηγεί το γεγονός ότι σε πολλές περιοχές της Μεσογείου βρέθηκαν μυκηναϊκά αγγεία;

Μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ήταν αναπτυγμένο το εμπόριο και μάλιστα το εξαγωγικό καθώς επίσης και η βιοτεχνία.

17. Ποια ήταν τα αίτια της παρακμής των Μυκηναίων;

Από το 12ο αιώνα π.Χ. (μετά την καταστροφή της Τροίας) άρχισαν συγκρούσεις ανάμεσα στα μυκηναϊκά κράτη και έριδες ανάμεσα στα μέλη των βασιλικών οικογενειών, που εξασθένησαν το μυκηναϊκό κόσμο. Στην παρακμή αυτή συνετέλεσαν επίσης οι επιδρομές των «λαών της θάλασσας», που έπληξαν το θαλάσσιο εμπόριο, δηλαδή τη βάση της οικονομικής ευημερίας των Μυκηναίων. Η παρακμή έδωσε την ευκαιρία σε νέα ελληνικά φύλα του βορρά, τους Δωριείς, να επικρατήσουν στη Νότια Ελλάδα ως το 1100 π.Χ.

18. Από πού φαίνεται ο ελληνικός χαρακτήρας του μυκηναϊκού πολιτισμού;

Ο ελληνικός χαρακτήρας του μυκηναϊκού πολιτισμού φαίνεται με την αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής Β. οπότε και αποδείχτηκε ότι οι Μυκηναίοι μιλούσαν την ελληνική γλώσσα και λάτρευαν τους ίδιους θεούς με τους Έλληνες της ιστορικής εποχής. Επίσης, ορισμένες μορφές της πρώιμης ελληνικής τέχνης των ιστορικών χρόνων έχουν τις αρχές τους στη μυκηναϊκή εποχή (π.χ. αγγειογραφία).

19. Ποια τα αίτια του Α' ελληνικού αποικισμού;

α) οι πιέσεις και η γενική στενότητα χώρου, που προκλήθηκαν από την κάθοδο των Δωριέων και των άλλων ελληνικών φυλετικών ομάδων.

β) η επικράτηση της κλειστής γεωργοκτηνοτροφικής οικονομίας, που δεν άφηνε περιθώρια για ανάπτυξη

ΤΑ ΑΡΧΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ (σελ. 94-144)

20. Ποια.τα αίτια του Β' ελληνικού αποικισμού; (οικονομικά + πολιτικά)

Ήταν κυρίως οικονομικά και πολιτικά:

- α) η ανεπάρκεια καλλιεργήσιμης γης: ενώ ο πληθυσμός είχε αυξηθεί, οι λιγοστοί ευγενείς κατείχαν τα μεγαλύτερα και πιο εύφορα τμήματα γης.
- β) η ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου: οι Έλληνες αναζητούν νέες αγορές και πρώτες ύλες.
- γ) οι πολιτικοί ανταγωνισμοί: ξέσπασαν στις ελληνικές πόλεις μετά τον 8ο αιώνα π.Χ. . Νικημένοι και δυσανεσκημένοι αναζητούν νέες πατρίδες.

21. Ποια αποτελέσματα είχε η αποικιακή εξάπλωση στον οικονομικό, κοινωνικό, και πολιτιστικό τομέα;

- ανακούφιση των μητροπόλεων
- ανάπτυξη εμπορίου, βιοτεχνίας και δημιουργία νέας οικονομικά ισχυρής τάξης
- κατασκευή μεγαλύτερων πλοίων,
- κοπή νομισμάτων,
- καθιέρωση κοινών μέτρων και σταθμών
- πολιτιστικές επαφές με νέους λαούς

22.Να περιγράψετε την τελετή αναχώρησης για την ίδρυση μιας αποικίας και να εξηγήσετε τις σχέσεις ανάμεσα στη μητρόπολη και την αποικία.

Η μητρόπολη όριζε έναν αρχηγό της αποστολής, τον οικιστή, που συνήθως καταγόταν από αριστοκρατικό γένος. Πριν φύγουν, οι άποικοι έπαιρναν το ιερό πυρ, που συμβόλιζε το δεσμό αποικίας - μητρόπολης.

Ποιες ήταν οι σχέσεις αποικίας - μητρόπολης; διατηρούσαν στενούς δεσμούς : οι άποικοι εξακολουθούσαν να έχουν τον ίδιο τρόπο ζωής, την ίδια πολιτική και κοινωνική οργάνωση, ενώ συμμετείχαν στις

θηρσκευτικές γιορτές της μητρόπολης. Σε περίπτωση κινδύνου, η μία πόλη βοηθούσε την άλλη. Πολιτικά όμως η αποικία ήταν ανεξάρτητο κράτος

Το κράτος της Σπάρτης

23 .Σε ποιες κοινωνικές τάξεις ήταν χωρισμένοι οι κάτοικοι του σπαρτιατικού κράτους, ποια τα δικαιώματα και ποιες οι υποχρεώσεις της καθεμιάς,

α) Σπαρτιάτες (όμοιοι) Είχαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Δεν εργάζονταν: εκμεταλλεύονταν κομμάτια γης (κλήρους) που ανήκαν στο κράτος και αφιέρωναν όλο τους το χρόνο στη στρατιωτική άσκηση και τα πολιτικά ζητήματα.

β) περίοικοι: Ήταν ελεύθεροι και στις κοινότητες τους υπήρχε κάποια μορφή αυτοδιοίκησης. Ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ ορισμένοι ήταν βιοτέχνες και έμποροι. Παρ' όλο που ήταν υποχρεωμένοι να στρατεύονται όπως οι Σπαρτιάτες, δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα.

γ) εἰλωτες: είχαν την υποχρέωση να παραδίδουν στο Σπαρτιάτη κύριο του

κλήρου που καλλιεργούσαν μέρος της σοδειάς. Δεν είχαν κανένα πολιτικό δικαίωμα αλλά

ακολουθούσαν υποχρεωτικά τους Σπαρτιάτες στον πόλεμο ως ελαφρά οπλισμένοι (ψιλοί) ή για να μεταφέρουν όπλα.

ή

	Σπαρτιάτες	Περίοικοι	Εἰλωτες
Καταγωγή	Δωριείς	Κάτοικοι που όταν κατακτήθηκε το χωριό τους δεν αντιστάθηκαν και τους δωθηκε γη	Κάτοικοι που έγιναν δούλοι από τα γύρω χωριά
Ασχολίες	Στρατιωτική άσκηση, πολιτικά ζητήματα	Καλλιέργεια γης, κτηνοτροφία, βιοτεχνία και λίγο με το εμπόριο	Καλλιέργεια γης
δικαιώματα	Πλήρη πολιτικά δικαιώματα	Ήταν ελεύθεροι και είχαν δική τους ιδιόκτητη γη	Κανένα πολιτικό δικαίωμα
Υποχρεώσεις	Έπρεπε να πηγαίνουν στρατιώτες σε κάθε πόλεμο	Να στρατεύονται και να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες σε κάθε πόλεμο	Να καλλιεργούν τη γη του κράτους και να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες στον πόλεμο

Ανοιχτή/κλειστή τάξη	Κλειστή	Ανοιχτή	Ανοιχτή
-------------------------	---------	---------	---------

24. Ποιος ήταν ο βασικός σκοπός και ποια τα αποτελέσματα της σπαρτιατικής αγωγής; Ποια τα θετικά και ποια τα αρνητικά της αγωγής αυτής;

Πρώτος και κύριος στόχος του σπαρτιατικού κράτους ήταν να κάνει τους πολίτες του

αξιόμαχους και ικανούς στρατιώτες. Τον υπαγόρευαν οι συνεχείς κατακτητικοί πόλεμοι αλλά και η ανάγκη να επιβάλλονται οι λίγοι γνήσιοι Σπαρτιάτες στους πολλούς και πάντα έτοιμους να επαναστατήσουν είλωτες.

Αποτέλεσμα αυτής της ειδικής αγωγής ήταν η δημιουργία ενός πολύ ισχυρού στρατού, που στηριζόταν στο πεζικό των οπλιτών, τη φάλαγγα. Παρά το μικρό του αριθμό σπαρτιατικός στρατός ήταν ο ισχυρότερος της αρχαιότητας και τον θεωρούσαν ανίκητο. Αντίθετα, οι επιδόσεις των Σπαρτιατών στις τέχνες και στα γράμματα ήταν πολύ περιορισμένες.

25. Να δώσετε πληροφορίες για τα εξής:

α) Ξενηλασία,

Επειδή η καθημερινή ζωή των Σπαρτιατών ήταν πολύ πιο σκληρή και μονότονη απ' ό,τι των υπόλοιπων Ελλήνων, υπήρχε πάντα η πιθανότητα να προτιμήσουν έναν άλλο τρόπο ζωής, πιο ευχάριστο και πιο ανθρώπινο. Γι' αυτό η πολιτεία απαγόρευε στους Σπαρτιάτες να ταξιδεύουν και φρόντιζε να απομακρύνει τους ξένους από τη Σπάρτη.

β) Λακωνισμός,

Μάθαιναν να εκφράζονται με λίγα λόγια αλλά περιεκτικά.

γ) Απέλλα,

η γενική συνέλευση των Σπαρτιατών που είχαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Εξέλεγε τους εφόρους και τα μέλη της γερουσίας, επικύρωνε τους νόμους, αποφάσιζε για κήρυξη πολέμου ή σύναψη ειρήνης και σε ορισμένες περιπτώσεις για τη βασιλική διαδοχή. Τυπικά ήταν το ανώτατο όργανο εξουσίας, ουσιαστικά όμως ο ρόλος της ήταν πολύ περιορισμένος: οι πολίτες δεν είχαν δικαίωμα λόγου και περιορίζονταν στο να εγκρίνουν ή να απορρίπτουν «διά βοής» τις προτάσεις της γερουσίας.

δ) Γερουσία,

αποτελούνταν από 28 ισόβια μέλη άνω των 60 ετών και τους δύο βασιλιάδες. Ετοίμαζε τα θέματα για τα οποία θα αποφάσιζε η Απέλλα ενώ λειτουργούσε και ως ανώτατο δικαστήριο

ε) Εφοροι

εκλέγονταν από την Απέλλα και η θητεία τους κρατούσε ένα χρόνο. Στο αξίωμα αυτό μπορούσε να εκλεγεί κάθε Σπαρτιάτης πολίτης. Από τον 5ο αιώνα π.Χ. απέκτησαν μεγάλη δύναμη διαμόρφωναν την εξωτερική πολιτική, επόπτευαν την εφαρμογή των νόμων και των αποφάσεων της Απέλλας, έλεγχαν τους βασιλιάδες, ενώ για τις δικές τους ενέργειες λογοδοτούσαν μόνο στους επόμενους εφόρους.

26. Ποια ήταν η αγωγή των αγοριών και πώς ήταν η ζωή των ανδρών;

Τα ανέτρεψαν οι γονείς ώσπου να γίνουν 7 ετών και στη συνέχεια τα αναλάμβανε η πολιτεία. Ζούσαν σε ομάδες [αγέλες) και διδάσκονταν ανάγνωση γραφή, μουσική και χορό. Μάθαιναν να εκφράζονται με λίγα λόγια (λακωνισμός) και να υπομένουν τη σκληρή ζωή και την αυστηρή πειθαρχία. Παράλληλα, διαποτίζονταν με ορισμένες ιδέες και αρχές, όπως τυφλή υπακοή στους νόμους, αγάπη για την πατρίδα, περιφρόνηση για το θάνατο, θαυμασμό για την αντρεία, σεβασμό στους μεγαλύτερους κτλ. Στα 18 τους χρόνια άρχιζαν να παίρνουν μέρος σε εκστρατείες.

Η καθημερινή ζωή των αντρών στην αρχαία Σπάρτη.

Από 20 ως 60 ετών, οι Σπαρτιάτες ήταν κανονικοί στρατιώτες. Αλλά ως τα 30 τους χρόνια ζούσαν ακόμα σε ομάδες, έτρωγαν στα κοινά συσσίτια και συνέχιζαν τη στρατιωτική τους εκπαίδευση. Από την ηλικία αυτή αποκτούσαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα, έπαιρναν κρατικό κλήρο, έδιναν ένα μέρος της παραγωγής στα κοινά συσσίτια, στα οποία συνέχιζαν να τρώνε, και μπορούσαν να παντρευτούν και να δημιουργήσουν οικογένεια.

Καθώς δεν επιτρεπόταν να εργάζονται, μοναδική τους απασχόληση ήταν τα στρατιωτικά και πολιτικά ζητήματα. Η συσσώρευση πλούτου, εκτός του ότι ήταν αδύνατη, δεν ωφελούσε σε τίποτα. Γενικά, η αγάπη για την πολυτέλεια, τη σπατάλη και το χρήμα θεωρούνταν ατιμωτική.

27. Ποια ήταν η θέση της γυναίκας στην αρχαία Σπάρτη; Συγκρίνετέ την με τη θέση της γυναίκας στην αρχαία Αθήνα

Η αγωγή των κοριτσιών ήταν ανάλογη με αυτή των αγοριών: πριν απ' το γαμο, ασκούσαν στα γυμναστήρια και η εκπαίδευση τους είχε ως στόχο να τις κάνει καλές συζύγους και μητέρες. Γενικά, στην αρχαία Σπάρτη υπήρχε μεγάλος σεβασμός στις γυναίκες και ιδιαίτερα στις μητέρες

Σε σύγκριση με τη θέση της γυναίκας στην αρχαία Σπάρτη η θέση της γυναίκας στην αρχαία Αθήνα ήταν υποβαθμισμένη καθώς ήταν περιορισμένες στο σπίτι, δε μορφώνονταν και ούτε συμμετείχαν στη δημόσια ζωή της πόλης.

Το κράτος της Αθήνας - Νομοθεσία του Σόλωνα

28. α) Τι ήταν η Σεισάχθεια και ποιους νόμους περιλάμβανε ;

σεισάχθεια (= απαλλαγή από τα βάρη, δηλαδή από τα χρέη): σειρά νόμων που περιλαμβάνει:

- τη διαγραφή των χρεών.
- την απελευθέρωση όσων είχαν γίνει δούλοι για χρέη.
- την επιστροφή των υποθηκευμένων χωραφιών στους μικροκαλλιεργητές και μικροϊδιοκτήτες.
- την απαγόρευση του δανεισμού, με εγγύηση την προσωπική ελευθερία

του δανειζόμενου.

- τον ορισμό ενός ανώτατου ορίου εδαφικής ιδιοκτησίας.

β) Τι ήταν το τιμοκρατικό σύστημα; Πώς διαίρεσε τους πολίτες; Ποια όργανα εξουσίας όρισε; Ποιες εξουσίες είχαν τα όργανα αυτά;

διατήρηση και οριστικοποίηση της διάκρισης των Αθηναίων σε τάξεις, ανάλογα με την περιουσιακή τους κατάσταση. Ως μέτρο για την κατάταξη

ορίστηκε το ετήσιο εισόδημα σε μεδίμνους γεωργικών προϊόντων ή σε χρήμα ανάλογης αξίας. Οι τάξεις που προέκυψαν είναι οι ακόλουθες:

- πεντακοσιομέδιμνοι,
- τριακοσιομέδιμνοι ή ιππείς,
- διακοσιομέδιμνοι ή ζευγίτες,
- θήτες

(από τις δύο πρώτες τάξεις εκλέγονταν οι 9 άρχοντες και τα μέλη του Αρείου Πάγου, ενώ οι πολίτες της τρίτης τάξης είχαν δικαίωμα να εκλέγονται στη Βουλή των τετρακοσίων και στην Ηλιαία, και απ' αυτούς προέρχονταν οι οπλίτες, που συγκροτούσαν το κύριο σώμα του πεζικού στρατού, τη φάλαγγα).

Μεταρρυθμίσεις Κλεισθένη (σελ. 124-126)

29. α) Πώς χώρισε ο Κλεισθένης τους πολίτες και γιατί;

Ο Κλεισθένης χώρισε καθεμιά από τις τρεις περιοχές της Αττικής (άστυ, παράλια, μεσόγεια) σε 10 ομάδες (τριττύες) και στη συνέχεια πήρε μία ομάδα από κάθε περιοχή και σχημάτισε τη φυλή (30 τριττύες = 10 φυλές). Έτσι, κάθε φυλή περιλάμβανε κατοίκους και των τριών περιοχών. Οι 10 φυλές αποτέλεσαν τη βάση για την οργάνωση του αθηναϊκού κράτους. Αυτό το έκανε για να εξαλείψει τις τοπικές διαφορές και να μειώσει τη δύναμη των ευγενών στις περιοχές τους.

β) Ποια όργανα εξουσίας όρισε;

30. Η εκκλησία του δήμου ήταν το κυρίαρχο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας. Να δικαιολογήσετε την άποψη αυτή και νά τη συγκρίνετε με την Απέλλα.

Μετά τη μεταρρύθμιση του Κλεισθένη, η εκκλησία του δήμου, η γενική συνέλευση των Αθηναίων πολιτών, έγινε το κυρίαρχο όργανο του αθηναϊκού κράτους; ψήφιζε τους νόμους, ενέκρινε ή απέρριπτε τις προτάσεις των υπόλοιπων οργάνων διακυβέρνησης και έπαιρνε την τελική απόφαση για όλα τα σοβαρά θέματα που απασχολούσαν την πολιτεία.

Αντίθετα, στη Σπάρτη ο ρόλος της Απέλλας, της γενικής συνέλευσης των Σπαρτιατών, ήταν διαφορετικός. Τυπικά ήταν το ανώτατο όργανο εξουσίας: εξέλεγε τους εφόρους και τα μέλη της γερουσίας, επικύρωνε ή ακύρωνε νόμους, αποφάσιζε για πόλεμο ή ειρήνη και σε ορισμένες περιπτώσεις καθόριζε τη βασιλική διαδοχή. Ωστόσο, στην Απέλλα δε γίνονταν συζητήσεις, οι Σπαρτιάτες δεν είχαν δικαίωμα να πουν τη γνώμη τους- απλώς ενέκριναν ή απέρριπταν «διά βοής» τις προτάσεις της γερουσίας. Συνεπώς, ο ρόλος της Απέλλας στη διακυβέρνηση του σπαρτιατικού κράτους ήταν αρκετά περιορισμένος και στην ουσία έχει ελάχιστα κοινά σημεία με το ρόλο της εκκλησίας του δήμου στην Αθήνα.

31. Να δικαιολογήσετε με επιχειρήματα την άποψη ότι ο Κλεισθένης υπήρξε ο θεμελιωτής της αθηναϊκής δημοκρατίας.

Με τις μεταρρυθμίσεις του ο Κλεισθένης θεωρείται ο θεμελιωτής της αθηναϊκής δημοκρατίας κυρίως όταν έκανε την εκκλησία του δήμου κυρίαρχο σώμα της Αθήνας. Άλλες μεταρρυθμίσεις του είναι : α. Η οργάνωση των Αθηναίων σε 10 φυλές με ανάμειξη των κατοίκων των διαφόρων περιοχών, ώστε να διασπαστούν οι ευγενείς.

β. Η οργάνωση της βουλής των 500.

γ. Η αναβάθμιση του ρόλου της εκκλησίας του δήμου και η ανάδειξη της σε κυρίαρχο σώμα του αθηναϊκού κράτους.

δ. Η καθιέρωση του μέτρου του οστρακισμού για την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

32. Τι ήταν:

α) οι κληρουχίες

Θεσμός που καθιέρωσαν στις περιοχές που κατακτούσαν ή αποκτούσαν (με οποιοδήποτε τρόπο) οι Αθηναίοι, κατά τον οποίο μοίραζαν τα εδάφη με κλήρο σε ακτήμονες Αθηναίους για να τα καλλιεργούν. Έτσι και το οικονομικό πρόβλημα των ακτημόνων έλυναν και την επιτήρηση και υπεράσπιση των κατακτημένων περιοχών εξασφάλιζαν με τους εκεί εγκαταστημένους συμπολίτες τους.

β) ο οστρακισμός

Το μέτρο αυτό είχε ως στόχο την προστασία του κράτους από μία νέα τυραννία και προέβλεπε την προληπτική απομάκρυνση από την Αθήνα όσων θεωρούνταν επικίνδυνοι για το δημοκρατικό πολίτευμα. Συγκεκριμένα Κάθε πολίτης κατέγραφε σε όστρακο το όνομα όποιου θεωρούσε επικίνδυνο για το πολίτευμα της δημοκρατίας. Σε ειδική συνεδρίαση της Εκκλησίας του Δήμου, με μυστική ψηφοφορία, αποφάσιζαν οι Αθηναίοι την απομάκρυνση ή όχι για δέκα (10) χρόνια από την πόλη εκείνου που το όνομά του είχε γραφεί στο μεγαλύτερο αριθμό

οστράκων.

Πανελλήνιοι δεσμοί

33. Να αναφέρετε τέσσερις πανελλήνιους δεσμούς που συνέδεαν τους-αρχαίους Έλληνες. Να δώσετε σύντομες πληροφορίες για τον καθένα από αυτούς.

Πανελλήνιους δεσμούς ονομάζουμε τους βαθύτερους ηθικούς και πνευματικούς δεσμούς που ένωναν εθνικά τους αρχαίους Έλληνες, παρά τη γεωγραφική και πολιτική τους διαίρεση. Οι δεσμοί αυτοί ήταν η κοινή ονομασία (Έλληνες), η κοινή γλώσσα (ελληνική), καθώς και οι κάθε είδους θρησκευτικοί και πολιτιστικοί δεσμοί.

Πιο συγκεκριμένα, η ονομασία Έλληνες καθιερώνεται στα αρχαϊκά χρόνια και χρησιμοποιείται παράλληλα με τις άλλες επιμέρους ονομασίες (π.χ. Αθηναίοι, Μιλήσιοι, Σπαρτιάτες κτλ.).

Οι θρησκευτικοί δεσμοί στηρίζονται στην κοινή λατρεία των Ολύμπιων θεών, ενώ σημαντικό ρόλο παίζουν τα μεγάλα ιερά και μαντεία, οι αμφικτιονίες και οι μεγάλες θρησκευτικές γιορτές (π.χ. Ολύμπια).

Τέλος, οι πολιτιστικοί δεσμοί των αρχαίων Ελλήνων εκδηλώνονται μέσα από την ενότητα της καλλιτεχνικής και λογοτεχνικής τους δημιουργίας, καθώς και από τα κοινά ήθη και έθιμα, και γενικά από το δικό τους ιδιαίτερο τρόπο ζωής, τον "ελληνικό".

Πολιτισμός αρχαϊκών χρόνων.

34. Ποιοι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί διαμορφώνονται κατά τα αρχαϊκά χρόνια, ποια τα χαρακτηριστικά τους και ποια τα μέρη ενός ελληνικού ναού;

Δύο είναι οι αρχιτεκτονικοί ρυθμοί που διαμορφώνονται την εποχή αυτή: ο δωρικός και ο ιωνικός.

Τα κτίρια δωρικού ρυθμού είναι λιτά και αυστηρά, με βαριές αναλογίες, ενώ τα ιωνικά χαρακτηρίζονται από ανάλαφρες αναλογίες και τάση για διακόσμηση.

Συνήθως αποτελείται από τρία μέρη: τον κυρίως ναό (σηκός), ένα μικρό χώρο μπροστά απ' αυτόν (πρόναος) και έναν αντίστοιχο χώρο πίσω (οπισθόδομος).

35. Να δώσετε πληροφορίες για τα εξής: α) κούροι-κόρες,

α) ο κούρος: νέος γυμνός άνδρας που στέκεται «κατενώπιον» και, πατώντας με τα πέλματα και των δύο ποδιών, προβάλλει το αριστερό πόδι, ενώ τα χέρια του έρχονται προς τα κάτω και ακουμπούν στους μηρούς με τα δάχτυλα σφισμένα σε γροθιές.

β) η κόρη: νεαρή γυναίκα ντυμένη με ενδύματα της εποχής.

β) μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αγγεία

μελανόμορφα : οφείλουν το όνομα τους στο χρώμα των μορφών, που, όπως και στα γεωμετρικά αγγεία, αποδίδονται με μαύρο. Οι διάφορες λεπτομέρειες χαράσσονται, ενώ χρησιμοποιούνται και δύο επιπλέον χρώματα, το βυσσινί και το άσπρο. Στην Αττική εμφανίζονται γύρω στο 625 π.Χ. (γνωστά αττικά μελανόμορφα αγγεία ήταν οι παναθηναϊκοί αμφορείς).

Ερυθρόμορφα : Οφείλουν το όνομα τους στις μορφές που έχουν το χρώμα το πορτοκαλί του πηλού ενώ οι μορφές αποδίδονται ζωγραφιστά και όχι χαρακτά.

ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ. (Σελ, 146-233)

Περσικοί πόλεμοι.

36. Ποια ήταν τα αίτια και ποια η αφορμή (πρόφαση) των περσικών πολέμων;

Η επεκτατική πολιτική των Περσών βασιλιάδων τους ώθησε μετά την κατάκτηση της Ανατολής να στραφούν στη Δύση και να επιδιώξουν την υποταγή της Ελλάδας, για να εξασφαλίσουν την κυριαρχία των δύο ακτών, καθώς και των νησιών του Αιγαίου.

Αφορμή βέβαια βρήκαν τη βοήθεια της Αθήνας και της Ερέτριας προς την ιωνική επανάσταση.

37. Πού οφείλεται η νίκη των Ελλήνων στο Μαραθώνα και ποια η σημασία της νίκης αυτής;

Με στόχο την εξουδετέρωση της αριθμητικής υπεροχής των Περσών, ο Μιλτιάδης παρέταξε το ελληνικό στράτευμα με ενισχυμένες πτέρυγες και αδύναμο κέντρο. Έτσι, οι δύο αντίπαλες φάλαγγες είχαν το ίδιο πλάτος. Με την έναρξη της μάχης, οι ελληνικές πτέρυγες απώθησαν τις περσικές και το περσικό κέντρο το ελληνικό. Τότε, οι δύο ελληνικές πτέρυγες στράφηκαν προς τα πίσω κυκλώνοντας τον κύριο όγκο των περσικών δυνάμεων

Παρ' όλο που δε σήμανε το τέλος της περσικής απειλής, η νίκη αυτή ήταν πολύ σημαντική καθώς : απέδειξε την ανωτερότητα των όπλων και της πολεμικής τακτικής των Ελλήνων, αναπτέρωσε το ηθικό τους και διέλυσε την εντύπωση ότι οι Πέρσες ήταν ανίκητοι.

38. Ποια σημασία είχε, για τους ίδιους τους Έλληνες και για την Ευρώπη, η νίκη κατά των Περσών;

Η εξασφάλιση της πολιτικής ελευθερίας των Ελλήνων, που επιτεύχθηκε με τη νικηφόρα έκβαση των περσικών πολέμων, επέτρεψε στις ελληνικές πόλεις να αναπτύξουν υψηλό πολιτισμό και να τον διαδώσουν σε όλο τον κόσμο. Αν η Ελλάδα είχε κατακτηθεί από τους Πέρσες δε θα είχε δημιουργηθεί ο-κλασικός πολιτισμός, που αποτέλεσε τη βάση του σημερινού δυτικού πολιτισμού.

Ανακόπηκε οριστικά η περσική εξάπλωση στην Ευρώπη. Οι ελληνικές πόλεις εξασφάλισαν την ελευθερία τους, προϋπόθεση απαραίτητη για την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική τους ανάπτυξη.

Φάνηκε η ανωτερότητα της πολεμικής τακτικής και το υψηλό φρόνημα των Ελλήνων, καθώς και οι ικανότητες των ηγετών τους

39. Ποια πλεονεκτήματα διέθεταν οι Έλληνες απέναντι στους Πέρσες και πώς αυτά τους βοήθησαν να νικήσουν;

- Οι Έλληνες είχαν ικανότατους αρχηγούς.
- Πολεμούσαν γιατί αγαπούσαν την ελευθερία τους και δεν ήθελαν να τη χάσουν.
- Πολεμούσαν ενωμένοι για να σώσουν την πατρίδα τους ενώ οι Πέρσες γιατί έτσι τους διέταξε ο Πέρσης βασιλιάς .
- Υπερτερούσαν στον οπλισμό και στην πολεμική εξάρτηση.
- Ο στρατός τους ήταν ομοιογενής σε αντίθεση με το στρατό των Περσών που ήταν ένα μωσαϊκό εθνοτήτων

40. Ποιες αποφάσεις πάρθηκαν στο συνέδριο που έγινε στον Ισθμό της Κορίνθου το 481 π.Χ. και γιατί θεωρείται ως πολύ σημαντικό γεγονός της ελληνικής ιστορίας;

α) να σταματήσουν οι Έλληνες τους μεταξύ τους πολέμους, προκειμένου να

αμυνθούν ενωμένοι εναντίον των Περσών.

β) να τιμωρηθούν οι πόλεις που θα συνεργάζονταν με τους Πέρσες.

γ) να είναι οι Σπαρτιάτες αρχηγοί του στρατού και του στόλου

41.0 Θεμιστοκλής χαρακτηρίζεται ως διορατικός. Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό (δύο λόγους).

Κατάλαβε ότι ο περσικός κίνδυνος θα ξαναπαρουσιαζόταν και ότι μόνο η ναυτική δύναμη θα μπορούσε να τον αποκρούσει.

Κατάλαβε ότι μόνο σε στενό χώρο υπήρχαν ελπίδες επιτυχίας, γιατί εκεί θα ήταν δύσκολοι οι ελιγμοί των μεγάλων πλοίων του περσικού στόλου. Αντίθετα σε ανοιχτή θάλασσα θα μπορούσαν οι Πέρσες να αξιοποιήσουν **αριθμητική** τους υπεροχή και να κυκλώσουν τους Έλληνες.

42. Ποιος ο σκοπός της εκπαίδευσης στην αρχαία Αθήνα και ποια η διαφορά με την εκπαίδευση της Σπάρτης;

Σκοπός της εκπαίδευσης ήταν η αρμονική και ισόρροπη καλλιέργεια πνεύματος και σώματος. Έτσι οι νέοι όταν ανδρώνονταν θα γίνονταν σωστοί και χρήσιμοι πολίτες.

Αντίθετα στην αρχαία Σπάρτη σκοπός της εκπαίδευσης ήταν να κάνει τους πολίτες της αξιόμαχους και ικανούς στρατιώτες για να μπορεί να αντιμετωπίζει κάθε κίνδυνο με το στρατό της.

43. Να εξηγήσετε τους όρους: θεωρικά, μέτοικοι, λειτουργίες

Θεωρικά ήταν τα χρήματα που πλήρωνε το αθηναϊκό κράτος στους άπορους για να μπορούν να παρακολουθούν το θέατρο.

Οι μέτοικοι ήταν ελεύθεροι Έλληνες ή ξένοι που είχαν εγκατασταθεί στην Αττική. Δεν επιτρεπόταν να έχουν ιδιοκτησία γης ούτε είχαν πολιτικά δικαιώματα. Ήταν όμως υποχρεωμένοι να στρατεύονται και πλήρωναν ειδικό ετήσιο φόρο το μετοίκιο

Λειτουργίες : Οι πιο πλούσιοι πολίτες αναλάμβαναν τις δαπάνες του εξοπλισμού και της συντήρησης ενός πολεμικού πλοίου (τριηραρχία), του ανεβάσματος μια αρχαίας τραγωδίας (χορηγία) της αποστολής επίσημων αντιπροσωπειών σε μεγάλες θρησκευτικές γιορτές κ.α

Πελοποννησιακός πόλεμος.

44. Ποια τα αίτια (πολιτικά + οικονομικά) και ποιες οι αφορμές του πελοποννησιακού πολέμου, ποιοι οι αντίπαλοι συνασπισμοί και σε ποιο τομέα υπερείχε ο καθένας;

Τα αίτια του Πελοποννησιακού πολέμου:

α) ο ανταγωνισμός Αθήνας - Σπάρτης για τη διεκδίκηση της ηγεμονίας στον ελληνικό χώρο.

β) ο οικονομικός ανταγωνισμός Αθήνας - Κορίνθου, ιδιαίτερα μετά την επέκταση, στα μέσα του 5ου αιώνα, του αθηναϊκού θαλάσσιου εμπορίου σε περιοχές όπου κυριαρχούσε άλλοτε το κορινθιακό.

γ) ο πολιτικός ανταγωνισμός Αθηναίων και Σπαρτιατών: οι πρώτα υποστήριζαν σε όλες τις πόλεις τις δημοκρατικές παρατάξεις, ενώ οι δεύτεροι τις ολιγαρχικές.

Αφορμές του πολέμου

α) η ανάμειξη της Αθήνας στη διένεξη Κορινθίων - Κερκυραίων, την οποία οι Κορίνθιοι θεώρησαν ως σοβαρή παραβίαση των σπονδών. Συγκεκριμένα, οι Κερκυραίοι ζήτησαν τη βοήθεια των Αθηναίων, με τους οποίους υπέγραψα τελικά αμυντική συμφωνία («επιμαχία»).

β) η αποστασία της κορινθιακής αποικίας Ποτίδαιας από την Αθηναϊκή συμμαχία και η πολεμική αντιπαράθεση Αθηναίων - Κορινθίων στην πολιορκία της Ποτίδαιας (432 π.Χ.).

γ) η απόφαση των Αθηναίων («μεγαρικό ψήφισμα») να τιμωρήσουν τους Μεγαρείς επειδή είχαν προσχωρήσει στην Πελοποννησιακή συμμαχία, απαγορεύοντας στα πλοία τους να μπαίνουν σε λιμάνια της Αθηναϊκής συμμαχίας. Το μέτρο αυτό έπληξε σοβαρά το μεγαρικό εμπόριο και όξυνε τις σχέσεις Μεγάρων - Αθήνας.

Οι αντίπαλες παρατάξεις :

Οι Σπαρτιάτες και οι σύμμαχοι τους εμφανίζονταν ως απελευθερωτές των ελληνικών πόλεων από την κηδεμονία των Αθηναίων και είχαν κερδίσει τη συμπάθεια μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης. Σ' αυτό συνέβαλε και η ηγεμονική πολιτική που ασκούσαν οι Αθηναίοι στα πλαίσια της Αθηναϊκής συμμαχίας. Ο σπαρτιατικός συνασπισμός είχε την υπεροχή στο πεζικό, ενώ ο συνασπισμός των Αθηναίων υπερίσχυε στις ναυτικές δυνάμεις και στα ισχυρά οικονομικά μέσα.

45. Γιατί οι Σπαρτιάτες αναγκάστηκαν να ζητήσουν τη βοήθεια των Περσών στη διάρκεια του πελοποννησιακού πολέμου; Πώς κρίνετε την ενέργεια τους;

Ζήτησαν χρήματα από τους Πέρσες, για να κατασκευάσουν στόλο, ώστε να αντιμετωπίσουν τους Αθηναίους στη θάλασσα, όπου ήταν

σαφώς ανώτεροι τους. Η ενέργεια τους αυτή ήταν λανθασμένη, γιατί έτσι έδωσαν δικαίωμα στους Πέρσες να ανακατεύονται στα εσωτερικά ζητήματα της Ελλάδας και με τα χρήματα τους να ρυθμίζουν τις τύχες της. Έτσι οι λαμπρές ελληνικές νίκες κατά τους περσικούς πολέμους προδόθηκαν από τους ίδιους τους πρωτεργάτες τους

45. Γιατί οι Σπαρτιάτες αναγκάστηκαν να ζητήσουν τη βοήθεια των Περσών στη διάρκεια του πελοποννησιακού πολέμου; Πώς κρίνετε την ενέργεια τους;

Μετά την καταστροφή τους στη Σικελία το 413 π.Χ., οι Αθηναίοι ανασυγκρότησαν κάπως τις δυνάμεις τους και, ενισχύοντας τον στόλο τους, συνέχισαν τον πόλεμο. Τότε οι Σπαρτιάτες, αντιλαμβανόμενοι πως χωρίς ισχυρό στόλο δεν θα μπορούσαν να νικήσουν τους Αθηναίους, αναγκάστηκαν να ζητήσουν χρήματα από τους Πέρσες, για να μπορέσουν να κατασκευάσουν στόλο. Ως αντάλλαγμα της βοήθειας τους οι Σπαρτιάτες αναγνώρισαν την περσική κυριαρχία στις ιωνικές πόλεις. Η ενέργεια των Σπαρτιατών να ζητήσουν τη βοήθεια των Περσών εναντίον των Αθηναίων είναι κατακριτέα και ανήθικη.

46. Ποια μάχη έκρινε το τέλος του πολέμου, ποιο το αποτέλεσμα της και ποιοι οι όροι της ειρήνης του 404 π.Χ.;

Η μάχη που έκρινε το αποτέλεσμα του πελοποννησιακού πολέμου ήταν η μάχη στους Αιγός ποταμούς το 405 π.Χ. Ο Λύσανδρος με αιφνιδιαστική επίθεση, καταστρέφει τον αθηναϊκό στόλο στους Αιγός ποταμούς. Στη συνέχεια, πλέει στην Αθήνα και την αποκλείει από τη θάλασσα, μέχρι την οριστική της παράδοση. Σύμφωνα με την ειρήνη που υπογράφηκε την άνοιξη του 404 π.Χ., οι Αθηναίοι υποχρεώθηκαν:

- Να γκρεμίσουν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά.
- Να παραδώσουν το στόλο τους, εκτός από 12 πλοία. να δεχτούν την επιστροφή των εξόριστων ολιγαρχικών στην πόλη.
- Να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους με τους Σπαρτιάτες και να τους ακολουθούν στις εκστρατείες τους.

47. Ποιες ήταν οι οικονομικές-υλικές, ηθικές και πολιτικές συνέπειες του πελοποννησιακού πολέμου;

Οι συνέπειες ήταν τραγικές και από υλική πλευρά (οικονομική καταστροφή, ερείπια, μαρasmus του εμπορίου και γενικότερα της οικονομικής δραστηριότητας) και από πλευράς ανθρώπινων θυμάτων (χιλιάδες νεκροί, αιχμάλωτοι, τραυματίες κλπ.).

Τραγικότερη όμως υπήρξε η ηθική κατάπτωση του ελληνικού κόσμου και η επικράτηση της δολιότητας και του δικαίου του ισχυρότερου.

Τέλος σβήστηκε κάθε ελπίδα πολιτικής ένωσης των Ελλήνων κάτω από την ηγεσία κάποιας ισχυρής πόλης-κράτους και οι Πέρσες έγιναν ρυθμιστές της πολιτικής ζωής της Ελλάδας.

48. α) Ποιοι τομείς της τέχνης γνώρισαν ιδιαίτερη άνθηση κατά τον 5^ο αϊ. π.Χ. στην Αθήνα; (σελ. 190-204)
β) Ποια οικοδομήματα κτίστηκαν στην Ακρόπολη των Αθηνών κατά τον 5^ο αι. π.Χ.;

48.Στον τομέα των τεχνών , οι δημιουργίες κλασικής τέχνης

που έφτασαν την απόλυτη τελειότητα είναι

στην αρχιτεκτονική, τα οικοδομήματα της Ακρόπολης (Μνησικλής, Ικτίνος)

Τα μεγάλα επιτεύγματα κυρίως είναι :

α) Προπύλαια (ιωνικός-δωρικός ρυθμός, έργο του Μνησικλή]

β) Παρθενώνας (ιωνικός-δωρικός ρυθμός, έργο του Ικτίνου.

γ) Ερέχθειο (ιωνικός ρυθμός)

δ) ναός της Αθηνάς Νίκης (ιωνικός ρυθμός)

■ Άλλοι δωρικοί ναοί: του Ποσειδώνα Σούνιο, του Ηφαίστου και της Αθηνάς (αθηναϊκή αγορά),

του Δία (Ολυμπία), του Απόλλωνα (Φιγάλεια, Ικτίνος],

της Αθηνάς (Συρακούσες), της Ήρας (Ποσειδώνια], του Αία (Ακράγαντας]

στην πλαστική,

- μεγαλύτερη ελευθερία στη δομή του ανθρώπινου σώματος: το βάρος πέφτει στο ένα σκέλος, ενώ το άλλο λυγίζει στο γόνατο (εγκαταλείπεται η αυστηρή στάση των αρχαϊκών κούρων)
- άγνωστοι καλλιτέχνες (γλυπτά που διακοσμούν τις μετόπες και τα αετώματα του ναού του Δία στην Ολυμπία, χάλκινος Ηνίοχος των Δελφών, χάλκινο άγαλμα του Δία]
- Φειδίας (δύο χρυσελεφάντινα, της Αθηνάς στον Παρθενώνα και του Δία στην Ολυμπία, γλυπτός διάκοσμος του Παρθενώνα)
- Αλκαμένης, Αγοράκριτος (μαθητής του Φειδία)
- Πολύκλειτος (Δορυφόρος, Διαδούμενος)

στην αγγειογραφία όπου συνεχίζεται η ερυθρόμορφη τεχνοτροπία των αρχαϊκών χρόνων ,αλλά οι μορφές αποδίδονται πιο πειστικά, οι λευκές λήκυθοι .

στη ζωγραφική ,όπου οι καλλιτέχνες προσπάθησαν με διάφορες μεθόδους να αποδώσουν το βάθος των μορφών ,τα έργα των Πολύγνωτου , Παρράσιου, Απολλόδωρου , Αγάθαρχου κ.α

- Δε σώζονται έργα. εξαιτίας των φθαρτών υλικών που χρησιμοποιούνται.

49. Ποιοι είναι οι ιστορικοί των κλασικών χρόνων και ποιο είναι το έργο τους

Ο Ηρόδοτος έγραψε την ιστορία των Περσικών Πολέμων και ο Θουκυδίδης που έγραψε την ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου